

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Залізняк Алла Миколаївна

канд. пед. н., доц.,

доцент кафедри дошкільної освіти

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини, м. Умань, Україна

amz423422@gmail.com

Анотація. Предметом обговорення у статті є освітнє середовище в закладі дошкільної освіти. Розкрито сутність поняття «освітнє середовище». Здійснено теоретичний аналіз видатних праць відомих педагогів та психологів. Виокремлено низку сучасних вимог до планування освітнього середовища в різних вікових групах закладу дошкільної освіти.

Ключові слова: освітнє середовище, дитина, заклад дошкільної освіти, навчання, виховання, розвиток.

На сучасному етапі досить гостро стоїть питання розвитку особистості дошкільника в середовищі закладу дошкільної освіти, що забезпечує підготовку дитини до навчання в школі, сприяє її розвитку, набуттю дитиною дошкільної зрілості.

Питанню сутності освітнього середовища присвячені дослідження, авторами яких є І. Бех, В. Вербицький, Дж. Гібсон, В. Давидов, І. Єрмаков, Л. Макар, Ю. Мануйлов, В. Орлов, С. Поздняков, В. Панов, В. Рубцов, Н. Різник, С. Сергєєв, В. Ясвін, А. Макаренко, В. Сухомлинський, Ж. Руссо, Д. Дьюї, М. Монтесорі, Я. Корчак та інші.

Зазначимо, що вітчизняні та закордонні науковці й практики трактують освітнє середовище, як: частину життєвого, соціального середовища людини, що є сукупністю всіх освітніх чинників, які безпосередньо чи опосередковано

впливають на особистість у процесах навчання, виховання та розвитку, що формує особистість.

Педагоги розглядають поняття «середовище» як сукупність умов, що оточують людину та взаємодіють з нею як з організмом і особистістю. Вони звертають увагу на те, що середовище може бути «найближчим (родина, сім'я, родичі, друзі), далеким (суспільний устрій), зовнішнім, внутрішнім, пасивним, активним, актуальним, розвивальним» [1, с. 12].

У дослідженнях психологів зазначається, що саме під впливом середовища у дитини формуються якісно нові психічні утворення [2]. Психологи дане поняття розглядають як умову, процес розвитку особистості дитини.

Зазначимо, що середовище – реальна дійсність, в умовах якої відбувається розвиток людини. Середовище розвитку дитини – простір її життєдіяльності. Це ті умови, в яких протікає її життя в закладі дошкільної освіти.

М. Урбанська визначає освітнє середовище закладу дошкільної освіти як створення матеріальних і духовних умов у відкритій педагогічній системі, що сприяє становленню творчої особистості, а також виникнення якісно нового рівня дошкільної освіти.

Середовище закладу дошкільної освіти ми розглядаємо як місце, де зустрічаються та взаємодіють у системах «вихователь – діти», «вихователь – дитина», «вихователь – батьки», «дитина – дитина», «вихователь – вихователь», «вихователь – дитина – батьки», «вихователь – педагогічний колектив».

Сучасна дослідниця О. Малихіна розглядає поняття «освітнє середовище» як одне з основних для психолого-педагогічної науки. Вона підкреслює, що саме освітнє середовище сприяє гармонійному розвитку дитини [3].

Нинішня дослідниця В. Маршицька зазначає, що освітнім середовищем закладу дошкільної освіти стає тільки тоді, коли виконує свої основні завдання: забезпечує розвиток дітей дошкільного віку, охорону та збереження їхнього здоров'я, необхідні умови у випадку інклюзивної освіти; здійснює корекцію недоліків розвитку; враховує особливості розвитку та саморозвитку. Вона вважає, що основною умовою реалізації виховної функції середовища є

особистісно-орієнтована взаємодія дитини і педагога. Дослідниця розглядає освітнє середовище закладу дошкільної освіти як цілісний чинник психологічного та особистісного розвитку дитини, що відіграє визначальну роль у забезпеченні її потенціалу, реалізації вроджених програм, можливостей у самовизначенні та самоактуалізації [4].

Зазначимо, що освітнє середовище закладу дошкільної освіти ми розглядаємо як сукупність всіх можливостей навчання, виховання і розвитку особистості.

Підкреслимо, що планування освітнього середовища в різних вікових групах закладу дошкільної освіти має відповідати низці сучасних вимог:

- ✓орієнтуватися на пріоритетні потреби сьогодення у забезпеченні належної якості розвитку, вихованості і навченості дитини дошкільного віку;

- ✓забезпечувати право дитини на реалізацію свого природного потенціалу, її основних життєвих тенденцій до самореалізації, саморозвитку і самозбереження;

- ✓забезпечувати право педагога на свободу вибору під час визначення форми планів, напряму та змісту власної педагогічної діяльності;

- ✓спиратися на досягнення психологічної, педагогічної та інших наук, передового педагогічного досвіду;

- ✓органічно поєднувати формування базису особистісної культури дошкільника з національною культурою українського народу, культурними надбаннями попередніх поколінь і світової культури;

- ✓ якість;

- ✓ розвиваючий характер;

- ✓ комфортність.

Сучасне освітнє середовище створює неповторне індивідуалізоване та персоналізоване враження, де у кожного є можливість відшукати себе. Освітнє середовище – сукупність природних, фізичних та соціальних суб'єктів, які впливають на формування дитини, на її творчий та особистісний розвиток, що сприяють становленню між суб'єктних взаємодій та особистісно орієнтованих

педагогічних комунікацій в освітньому процесі, забезпечуються умови комфортної життєдіяльності.

Таким чином, освітнє середовище є важливим для дошкільної освіти. Освітнім середовищем закладу дошкільної освіти стає тільки тоді, коли виконує свої основні навчальні, освітні та розвивальні завдання.

Список літератури

1. Богущ А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі: підручник для ВНЗ. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 408 с.

2. Выготский Л. С. Педагогическая психология. Москва: Педагогика, 1991. 480 с.

3. Малихіна О. Особистісно зорієнтована модель навчання та її аксіологічна сутність. *Рідна школа*. Київ, 2002. № 10, С. 15-16.

4. Маршицька В.В. Освітнє середовище закладу дошкільної освіти: Сутність поняття. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/275581553.pdf>